

QUI OBLIDA ELS SEUS ORÍGENS PERD LA SEVA IDENTITAT*

L'any 1991, per aquestes mateixes dates, quan presentàvem el volum XV dels "Estudis Altafullencs", encetava la meua exposició amb la coneguda frase que ara em serveix de títol també per a reproduir el que llavors us vaig dir: un temps i uns records que són meus, però que ja són de tots els que de bon tros hem complert els quaranta.

Per força i amb gust vénen a la memòria, sense pensar-ho massa, records d'infantesa i d'aquella llunyana adolescència, que ens fan mirar en- rera sense rancúnia bastant més enllà dels quinze anys dels "Estudis Alta- fullencs".

A glops i a borbollons i com sortides d'una pel·lícula en blanc i negre han passat les imatges d'una història petita, la meua pròpia història, vincu- lada a l'Altafulla de l'ahir, però història al capdavant.

A l'ull dret porto una nafra per baixar unes escales d'una forma pe- culiar en una edat en què ben just deuria saber caminar; era època de mi- sèria, de restriccions i racionament. El fred feia llarg des de casa el camí de l'estació —envoltat de les llegendes de les bruixes—, eufemísticament en- lluminat per un parell de bombetes; la sala d'espera, ben tancada, era tan sols un recer: uns bancs de fusta enganxats a la paret, un llarg rellotge de corda, un taulell i la finestreta —"ventanilla"— que s'obria moments abans d'arribar el tren a l'andana, un tren que arribava sempre amb retard; jo pagava mig bitllet, ja que m'havien alliçonat bé per respondre amb una mentida pietosa i econòmica, a la pregunta del revisor: —Quants anys tens? —Set.

L'avi es morí de vell i l'àvia Cileta també; inconsciència d'infant que

* Text del parlament de l'autor en la presentació dels Estudis Altafullencs 15

no coneix la vida i molt menys sap del misteri de la mort que encara no hem entès del tot bé.

D'aquell temps només recordo uns cucs de seda comprats a un veí de casa: els cucs de seda, les fulles de morera, els capolls, les papallones, els ous... tot en una capsa de cartró; foren els únics animals domèstics de luxe en una època en què gossos i gats no eren un luxe sinó una necessitat, fins i tot a la ciutat.

A mesura que passen els anys i les imatges, la consciència ens porta detalls a la menuda amb noms i dates més concretes.

Les misses solemnes i cantades: a dalt el cor, l'orquestra tocava la Missa de Perosi i entre els cantaires s'escoltava la veu de Magriñà ("Charrapeta") que cantava molt millor que no pas parlava; unes misses amb les dones situades a l'esquerra i els homes —pocs— a la dreta, i amb el banc de l'Ajuntament al presbiteri; els homes, àdhuc els cantaires, no entraven fins el moment de la darrera batallada i encara aprofitaven el sermó per sortir a fer una cigarreta.

El vermut amb olives "rellenes", patates de xurrero o "berberechos" amanits amb una salseta de pebre roig i vinagre; si haguéssim demanat olives farcides o escopinyes ens haurien pres per estrangers, sobretot perquè els cafeters acostumaven a ser d'aquells primers emigrants vinguts del sud; aquest vermut el fèiem adés al local de La Violeta o al cafè de la carretera; en ambdós locals tenia lloc també el ball; al de la carretera, la sala de ball era en un pis superior al qual es pujava per unes escales molt dretes i, de la mateixa manera com la tonada parla de la Taverna d'en Mallol com un lloc de punyalades, envoltat per un núvol, tinc el record d'uns trets disparats allí. A La Violeta era a l'inrevés, a peu pla o baixant unes poques escales. Les orquestres eren totes d'anomenada: "Marabú", "Sensación",... de Valls, d'El Vendrell, de Tarragona, amb cantants "vocalistes" que interpretaven el "hit parade" de moda i les melodies de sempre; orquestres amb músics de veritat que sabien llegir una partitura i tocaven diferents instruments d'acord amb la peça que sonava; la pista de ball, vorejada per un parell de files de cadires on seien àvies, mares, tietes i d'altres parents que fixaven la mirada en els balladors i portaven, fil per randa, el compte de totes i cadascuna de les incidències que s'hi produïen. Els joves balladors tenien bon ull per escollir la parella, sobretot en el ball del fanalet o en el ball del ram, perquè a fora, al cafè, després de comprar el ram, s'havia de complir amb l'obligat convit d'acord amb la normativa masclista i romànica i en contra d'aquest nou costum segons el qual cadascú es paga el seu, o millor si són elles les que paguen; també la toia motivava un cert enre-

nou entre els més grans, que pujaven en la subhasta de les últimes tires per tal de tenir més possibilitats a l'hora de la rifa.

En aquests balls no hi mancava mai la figura d'un "espontáneo", el vocalista "amateur" o afeccionat que demanava una oportunitat per a interpretar una cançó i fer el seu numeret, això sí, un cop perduda la vergonya amb l'ajuda d'algunes copetes d'anís o de conyac, de manera que, desvergonyit i desafinat, complia un any més amb aquest obligat ritus.

Els músics que formaven aquelles orquestres sovint eren "mestres" i palesaven el seu bon fer en el concert de mitja tarda, després de dinar a l'hostal, o un cop sopats, a la mateixa sala del cafè, entre les taules on s'aturava la "manilla" o la partideta de dòmino; el selecte programa incloïa fragments d'òpera, de sarsuela i d'altres obres "clàssiques" amb les quals els solistes lluien llurs trompetes, clarinets o violins; "El sitio de Zaragoza" és un dels títols més recordats.

Deixant de banda les ballarugues, l'activitat esportiva girava entorn d'una cursa de bicicletes per la carretera general (en la qual no hi havia ni de bon tros el trànsit d'avui): veure pujar els ciclistes destacats, des de la pèrgola o mirador de Ca la Cecília, era gaudir d'un lloc privilegiat, encara que l'ambient es trobava davant de l'hostal.

L'altre espectacle esportiu era, sens dubte, un partit de futbol en un camp prop de la platja, vora les botigues de mar, en terra d'aiguamolls, on els petits ens entreteníem collint uns joncs en forma de "puro" o cigar; el públic, dret o assegut en una pedra, col·laborava econòmicament davant el prec d'unes gentils senyoretes que oferien quelcom amb una agulleta de cap. Amb els anys i més grandet, vaig arribar a vestir la camisa de l'equip de futbol del poble i vaig defensar els seus colors —de ratlles grogues— en diferents ocasions i camps de les rodalies.

També l'ermita de Sant Antoni esdevenia temple parroquial el dimarts de Pasqua o l'onze de setembre, no per la diada, sinó per a celebrar el corresponent vot de poble; el petit turó on avui encara es troba era una muntanyeta on sols les capelles del Via Crucis trencaven el paisatge més enllà de l'era del senyor i del cementiri; poc després, els de Torredembarra hi bastiren un dipòsit d'aigua i s'hi començà a construir algun xalet —el "xalet dels Ferràndiz".

No voldria seguir endavant sense cantar i enaltir les farigoles de la muntanya de Sant Antoni, per les quals ja des d'ací proposo a l'Ajuntament que demani una denominació d'origen i un certificat de garantia de qualitat, i que s'institueixi la sopa de farigola com un dels plats típics de la

vila, a la manera com l'alcalde Pijoan i ara els seus fills han fet amb l'olla que serveixen en el parc del Comunidor cada any.

I ens apropem a un temps de canvis motivats per uns turistes, quelcom més que estiuejants; l'obertura de l'alberg, els primers restaurants, un camping per a alemanys a la platja de Semma, el "chiringuito" del Yola que el Sellarès muntà a baix a mar, i, poc després de tornar de l'exili francès, Punsoda obrí un "dancing" o pista-bar a la carretera.

La joventut del poble —i els no tan joves— van començar a marxar —això de la "marxeta" no és nou—, primer fins a Torredembarra a peu, on la "Bolera" dels Morros no servia ja per apariar botes, sinó que s'hi ballaven pas-dobles de gramola, "rock and roll" o el "Mustafà" i la "yenka".

A l'estiu, més d'un festeig es trencava i a l'hivern era difícil de lligar, però la vida del poble continuava al carrer o al cafè: no hi havia "tele", la gent xerrava més; cap al vespre i després de sopar, quantes històries no s'haurien pogut escriure a la mateixa cantonada davant de casa!

Mig d'esquitllentes vaig viure les darreres "enramades" i els primers descobriments dels "Munts", prop d'on els Inglada encara tenien la seva indústria pirotècnica de la qual els deu venir el renom de "coets", i les escoles noves, fetes també a tomb de poble —o sufragi personal universal— on algun diumenge també hi vaig posar una paletada.

Certament, després, la presència d'una capella jove transformà bastant la vida del poble; s'encetà un seguit d'activitats amb el restabliment de les caramelles, les obres de la parròquia i la casa rectoral; es convertí l'ermita en un lloc de trobades i s'hi posaren ermitans, a l'ensem que el ciment anava guanyant l'espai a l'espígol, la farigola i el romaní.

Amb el restabliment de la democràcia, a més d'encetar-se les activitats culturals del Centre d'Estudis, Altafulla palesà un nou canvi de costums, provocat pel boom de la construcció, les segones o terceres residències, la ciutat dormitori, el turisme altre cop, la llibertat (?) i un determinat descontrol —l'empalmament d'una revetlla festiva o els "happenings"—; però a la vegada ha sabut mantenir, amb els naturals entrebancs i les dificultats que tot això comporta, algunes d'aquelles velles tradicions, conservades en l'equilibri estètic de les façanes amb llurs portalades del segle XVIII, les cornises i barbacanes, i en la presència, les diades assenyalades, dels actes populars que són de sempre i no han de morir mai.

Josep M. Sabaté i Bosch